

Undervisningsministeriet

Opetusministeriö

Kultur

Undervisningsministeriets bibliotekspolitik 2015

Allmänna bibliotek. Nationella strategiska prioritetsområden.

Undervisningsministeriets publikationer 2009:33

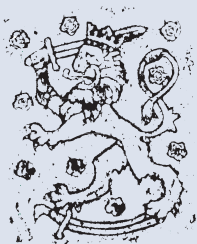

Undervisningsministeriets bibliotekspolitik 2015

Allmänna bibliotek. Nationella strategiska prioritetsområden.
Undervisningsministeriets publikationer 2009:33

Undervisningsministeriet • Kulturenheten

Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen 2009

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Undervisningsministeriet / Kulturenheten
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen 2009
PB 29, 00023 Statsrådet

<http://www.minedu.fi>
> Välj språk

Ombrytning: Petteri Lehtinen
Bilder: Jorma Waldén
(Entressebiblioteket och bokbussen / Esbo stadsbibliotek, Åbo stadsbibliotek)

Universitetstryckeriet, Helsingfors 2009

ISBN: 978-952-485-744-4 (häftad)
ISBN: 978-952-485-745-1 (pdf)
ISSN: 1458-8110 (häftad)
ISSN: 1797-9501 (pdf)

Undervisningsministeriets publikationer 2009:33

Innehåll

Målen för programmet Bibliotekspolitik 2015	6
Programmets viktigaste budskap	7
Biblioteket är en bastjänst	9
Kompetens och kvalitet är prioriteringsområden	11
Vägledning i informationshantering	13
Mot en ny kultur för service och bemötande	14
Ett bra biblioteks starka sidor	16
Kommande framgång måste förtjänas	19
Kvalitet och långsiktighet i utbildningen inom branschen	21
Alla har tillträde till bildningens källor	23
Hur de kulturella grundrättigheterna garanteras	25
1. Lokal nivå	25
Den största utmaningen är att höja kompetensnivån	25
Omvärdering av finansieringen	26
Bibliotekstjänster för daghem och skolor	26
2. Nationell nivå	27
Grundavtal för medborgarnas informationsförsörjning	27
Undervisningsministeriet	28
Mervärde genom åtgärderna	30
Bibliotekspolitik 2015	33
Programmet uppfyller	34
Programmet genomför	35
Programmet konkretiseras av	35

Jag kan! Man kan växa till biblioteksanvändare genom att trycka på en knapp.

Målen för programmet Bibliotekspolitik 2015

”Undervisningsministeriets bibliotekspolitik 2015. Allmänna bibliotek. Nationella strategiska prioriteringsområden” är Undervisningsministeriets strategiska intention som fastslår riktning och mål för verksamheten vid Finlands allmänna bibliotek. Den utgör grunden för beredningen av författningar och statlig finansiering.

Syftet med programmet är att säkra medborgarnas tillgång till information och kultur och tillgänglighet till det nätverksbaserade kunskaps-, medborgar- och lärandesamhället. Programmet uppdaterar Undervisningsministeriets tidigare biblioteksprogram och biblioteksstrategier så att de motsvarar kommande förändringar i omvärlden.

Med tillgång till servicen avses här till exempel verksamhetsställets antal och placering samt de nätbaserade tjänster och den datatekniska infrastrukturen som invånarna har till sitt förfogande. Tillgängligheten granskas ur användarperspektiv, till exempel hur väl kommuninvånarna kan utnyttja bibliotekens mångsidiga tjänster. Tillgängligheten främjas eller hindras av den enskilda människans datatekniska kunskaper och möjligheter att agera som medborgare i det nätverksbaserade samhället.

Programmets viktigaste budskap

- Väl utvecklade biblioteks- och informationstjänster som motsvarar invånarnas behov minskar den digitala klyftan och den kunskapsmässiga utslagningen bland invånarna.
- Ett nationellt grundavtal för medborgarnas informationsförsörjning behövs eftersom tillgången och tillgängligheten till information har blivit mer komplicerad i det digitala samhället.
- Utvidgade uppgifter för biblioteken och deras stödande och främjande funktion vad gäller övriga kommunala verksamheter förutsätter en omvärdering av den kommunala finansieringen.
- Olika slag av material i en allt större mängd, en heterogen kundkrets med olika behov och krav samt ökad efterfrågan på personlig handledning i bibliotekens fysiska och virtuella rum ökar behovet av högskoleutbildad, professionell bibliotekspersonal.
- Det är nu som besluten om framtidens bibliotekstjänster fattas.
- Sakkunskap, specialisering och kvalitet är kännetecknen för ett bra bibliotek. Med kvalitet avses här bl.a. en tillräckligt stor andel högskoleutbildad personal samt tidsenligt material och utrustning.
- Biblioteksarbetet fokuserar allt mer på en helhetsin-

riktad informationshantering. Tjänsterna bygger på att förädla, tillämpa, kombinera och utnyttja information för att producera mervärde för kunderna. Biblioteks kompetensen ska göras synlig.

- En anpassbar bibliotekslokal samt personlig service i både fysiska och virtuella rum är de starka sidorna hos framtidens bibliotek.
- Det kräver större satsningar än traditionell biblioteksservice att producera innehållsfokuserade bibliotekstjänster i det nätverksbaserade samhället. Att hitta information av hög kvalitet i informationsflödet förutsätter djupgående informationssökning och kunskaper i att bedöma information.
- I inlärningsprocesserna är kunskaper i informationshantering väsentliga. Ansvaret för biblioteks- och informationstjänsterna för elever i grundskolan och andra stadiet ska inte överföras på de allmänna biblioteken utan planering, ändamålsenliga avtal och tilldelade resurser. Förutsättningen för framgångsrik informationsförsörjning till eleverna är att kommunerna har tillräckligt med högskoleutbildad, för biblioteksbranschen utbildad personal. Samarbete mellan utbildning och bibliotek effektiviserar resursanvändningen och är ekonomiskt rationellt.

Tusentals berättelser. Biblioteket har berättelser för sagostunden och för hela livet.

Biblioteket är en bastjänst

De allmänna biblioteken uppfyller och stärker vid sidan av den grundläggande utbildningen de kulturella rättigheter som varje medborgare enligt Finlands grundlag har. Vår informations- och medieomvärld har förändrats radikalt de senaste åren och farten bara ökar. Samhället tryggar medborgarnas kulturella rättigheter bäst genom att upprätthålla biblioteks- och informationstjänster av hög kvalitet.

Att lära och tillämpa kunskaper har blivit de viktigaste framgångsfaktorerna i samhället. Det räcker inte med kunskap för kunskapens skull. Inlärningsprocessen och sätten att söka information har förändrats. Människor i alla åldrar söker mera informella sätt att lära. Från biblioteken vill man ha vägledning i färdigheter för medborgar- och kunskapssamhället. Biblioteken stöder utvecklingen av barns medieläskunnighet. Biblioteken fungerar allt mer som öppna lärocenter för medborgarna. På allmänna bibliotek kommer kompetensen alla till godo på bästa sätt.

Bibliotekens huvuduppgift är mera aktuell än någonsin. Bibliotekspersonalens kompetensområden omfattar informationshantering och vägledning i informationsökning samt anskaffning och val av material. Användningen av information har allt mer antagit karaktären av problemlösning. När de egna kunskaperna tryter eller när man behöver hjälp med att orientera sig i informationsflödet kommer man till biblioteket.

uutistori | nyhetstorg

Alltid tidsenligt. Biblioteket är ett nyhetstorg.

Kompetens och kvalitet är prioriteringsområden

De allt mera allmänt använda nättjänsterna har för första gången fört in biblioteken i en hård konkurrenssituation med andra aktörer. Det råder även konkurrens om människors tidsanvändning. Om biblioteken ska ha framgång i konkurrensen måste de producera ett mervärde som andra inte kan erbjuda. Biblioteken svarar på utmaningen med att fokusera på kompetens och satsa på kvalitet.

Den nivåmässigt varierande informationen på internet gör efterfrågan på högklassig bibliotekskompetens allt större i framtiden. Det är inte tillräckligt enbart med datorer i hemmen, skolan eller på andra håll, snabba datatrafikförbindelser och material på nätet. Eftersom behovet av personlig vägledning ökar behöver bibliotekens kundservice mera kärnkompetens inom branschen än förr. Kommuninvånarna vän-

tar sig att bibliotekspersonalen är välutbildad och har breda kunskaper och vet vilket innehåll som håller hög kvalitet.

Det viktigaste för den enskilda människan är möjligheterna och förmågan att hitta tillförlitlig information som är viktig just för henne eller honom. Det finns efterfrågan på bred kompetens av hög kvalitet när kunderna behöver relevant information från olika nätverk. Kvaliteten på utbudet varierar. Det finns även en hel del dålig information i nätet. På internet råder det informationsöverflöd, men även informationskaos. Det är en stor utmaning även för biblioteken att hitta användbar och tillförlitlig information på internet. Högklassiga nättjänster är nödvändiga i den kontinuerligt svällande informationsfloden.

Ömsesidighet. Kunderna får och ger information.

Vägledning i informationshantering

Att vägleda medborgarna i kunskaper om informationshantering blir under de närmaste åren bibliotekens viktigaste uppgift. Enskilda personer, grupper och lärande i alla åldrar får vägledning i att framgångsrikt utnyttja olika informations- och kulturkällor. En bra biblioteksanställd rör sig lika smidigt bland tryckt som digitalt innehåll. Kännedom om innehåll och heltäckande informationshantering har en avgörande betydelse för att man ska hitta olika material, även skönlitteratur.

Högskoleutbildning med inriktning på biblioteks- och informationsbranschen ger grunderna att förstå

sammanhang och bedöma kundernas behov av information. Förmåga att hantera helheter och förutsättningar att förstå den nationella och internationella utvecklingen i snabbt skiftande förhållanden är nödvändiga för utvecklingen av biblioteksväsendet.

Målet är att kommuninvånarna ska lära sig att utnyttja bibliotekens mångsidiga samlingar och serviceutbud bättre. Detta förutsätter att biblioteken går ut med aktiv information. Invånarna har inte tillräcklig kännedom om att biblioteken har just de databaser de behöver och att de får vägledning i att använda dem.

Mot en ny kultur för service och bemötande

Bibliotekens tjänster och hela verksamhetskultur bygger på invånarnas behov. För att ha framgång måste biblioteken kunna bemöta olika slag av kunder. Kravet på tjänsternas nivå ökar i med att bildnings- och utbildningsnivån stiger och informations- och kulturfältet växer och blir mer komplicerat. Ur kundens synvinkel är det avgörande att det önskade materialet kan hittas och på ett enkelt sätt. Bibliotekstjänster bör finnas där människor rör sig, vare sig det handlar om fysiska eller virtuella rum. Innovativa serviceställen och lösningar når fram till nya användare.

Det välbekanta biblioteket betjänar alla. Det erbjuder tjänster och rum för alla åldrar. Även om böckerna kommer att vara det centrala i de allmänna biblioteken länge än, bör satsningar göras på utveckling och utbud av nya material och alternativa tjänster. Förändringar i befolknings- och åldersstrukturen påverkar satsningarna på verksamheten. Jäktad arbetsför befolkning som söker individuellt anpassad information och ungdomar som biblioteksanvändare är exempel på

kundgrupper vars behov skiftar snabbt när kommunikationstekniken utvecklas. De äldre förväntar sig kreativa logistiska lösningar från bibliotekens sida med hemleverans av tjänsterna. Aktiva seniorer behöver nya distanstjänster som kan användas hemifrån. I stället för att dra in bokbussarna bör man utvidga deras uppgifter. Med hjälp av nätverksförbindelser betjänar de invånarna i glesbygden mångsidigt och individuellt. Invandrarnas behov av tjänster ökar.

De framtida bibliotekens kundkrets finns redan till. För barn och ungdomar har datatekniken i sig, böcker eller material i annat format inte längre ett egenvärde. Biblioteket har lyckats om det kan forma om sin verksamhet och sina tjänster enligt ungdomarnas beteendemönster och behov. Tillsammans med de unga och genom att utnyttja den egna kännedomen om bibliotekets innehåll kan man på ett nytt sätt utveckla olika tjänster.

Bibliotekets betydelse som en plats för möten och evenemang ökar, man kan titta in eller vistas där

Ordning på förbindelserna. Kunderna har tillgång till bra utrustning och snabba internetanslutningar.

länge. Ett bra bibliotek erbjuder rum och tjänster för studier och arbete. Biblioteket erbjuder även möjlighet till tystnad och koncentration. Det förebygger ensamhet och stöder gemenskap. Där kan man träffa den lokala befolkningen i all sin mångfald.

Bibliotekssystem och digitala tjänster bör utvecklas på invånarnas villkor, inte systeminriktat. I utvecklingen av tjänster gäller det att komma ihåg att nättjänsterna förnyas hela tiden. När servicekulturen förnyas måste det gå att kunna avstå från välbekanta rutiner och arbetssätt som inte längre gagnar kunderna.

I bästa fall stöder biblioteken med sin verksamhet hela informationscykeln från att skaffa information till att utnyttja den och skapa ny information. Via sina nättjänster utnyttjar utvecklade bibliotek i framtiden möjligheterna med ubika teknologier och sammanlänkas till en naturlig del av det dagliga livet i samhället.

Ett bra biblioteks starka sidor

är tidsenliga och heltäckande tjänster och som en följd av detta ett stort antal besökare och utlåningar. Endast allmänna bibliotek har ett organiserat och mångsidigt urval av skönlitteratur och faktalitteratur med bestående bruksvärde, tidningar, musik, filmer och andra inspelningar samt kvalitativt högstående tjänster för informationssökning. Biblioteken garanterar förutom mångsidighet även tidsmässigt djup i informationen och kulturen. Tryckt och virtuellt material tillhandahålls parallellt. Trivsamma lokaler och långa öppettider skapar en trygg mötesplats som bidrar till gemenskap, delaktighet och mångkulturalism.

Biblioteket representerar kontinuitet, pålitlighet och långsiktighet i ett hektiskt samhälle. Öppenhet och en kostnadsfri användning av material och utrustning är enhälligt omfattade principer i Finland. Förmågan att reagera snabbt på förändringar i samhället

och branschens höga utbildningsnivå har varit och är fortfarande förutsättningar för framgångsrika bibliotekstjänster. Av bibliotekscheferna har det länge krävts utbildning på universitetsnivå och studier inom biblioteks- och informationsbranschen.

Sin huvuduppgift utför biblioteken genom att tillhandahålla individuell informationsförsörjning och vägleda medborgarna i informationshantering och kritisk sällning av informationen. Att sköta dessa uppgifter kräver bred kompetens och mångsidigt kunnande. Det behövs också kunnighet i att informera invånarna om kompetens och nya tjänster.

Ett enskilt bibliotek arbetar inte ensamt utan i nätverk med andra bibliotek. Det är en del av ett nationellt och internationellt nätverk av biblioteks- och informationstjänster. De allmänna biblioteken är föregångare när det gäller samarbete över kommungränserna. Regionala bibliotekssystem och databaser

Enkelt och lätt på nätet. De flesta bibliotek erbjuder kunderna trådlösa förbindelser.

har byggts upp systematiskt sedan 1980-talet. Inom materialanskaffningen har det bildats stora konsortier. Transporttjänsterna har effektiviserats. För kunderna i samarbetsbiblioteken framstår biblioteken som en servicehelhet och detta har ökat tillgången på tjänster, kvaliteten och kostnadseffektiviteten. Överlappande arbete utförs i mindre mån.

Nätverksbaserat partnerskap och samarbete behövs även med andra förvaltningar och aktörer. Dialog med och utförande av uppgifter tillsammans med kunderna, till exempel tillsammans med yrkes-, hobby- och studerandegrupper, orienterar biblioteken i den varierande värdegrunden hos en heterogen användarkrets, i olika förhållningssätt och informationsbehov. Denna värdefulla användarinformation behövs för att det ska vara möjligt att styra bibliotekstjänsterna i rätt riktning.

Konevapaa

2

2
Kone vapaa

Konevapaa

Avskildhet. På biblioteket kan man vara ensam i mängden.

Kommande framgång måste förtjänas

Kunderna är experter på vad de behöver från biblioteken. Medborgarna avgör om de ska utnyttja tjänster i biblioteksbyggnaden eller på nätet eller om de ersätter bibliotekstjänsterna med annat utbud. Dagens barn och ungdomar avgör om de behöver biblioteken även som vuxna.

Biblioteket är inte ett bestående tillstånd. Tjänsterna kan inte längre motiveras enbart med traditionell användning av biblioteken. Användarnas biblioteks beteende förändras hela tiden. Människors sätt att läsa och skriva förändras. Biblioteken måste motivera sin rätt att existera när kommun- och servicestrukturen förändras. Rätt att existera har man när användarna har nytta av bibliotekens tjänster.

Enbart reaktioner på förändringar som redan skett och strävan att erbjuda allt till alla räcker inte. För

att ha framgång i framtiden måste biblioteken profilera sig och specialisera sig på olika kundgrupper. När tekniken utvecklas måste biblioteken sänka tröskeln för användningen av nättjänsterna, som inte ska begränsas av tid och rum. Informationsteknologin utvecklas och metadata av hög kvalitet gör det möjligt att öppna samlingarna, berätta om dem och presentera innehållet på ett intressant sätt. Samband och olika synvinklar kan åskådliggöras med visuella medel.

En förutsättning för fortsatt existens är att göra biblioteks kompetensen och servicens bredd synlig i både fysiska och virtuella rum. Kunderna ska aktivt informeras om nya alternativ och skraddarsydda tjänster. Man måste kunna beskriva vad som avses med informationshantering och framför allt varför och när den är till nytta för kunderna.

På egen tid. Biblioteket är ett rastställe på vägen, även på skolvägen.

Kvalitet och långsiktighet i utbildningen inom branschen

Utbildning inom biblioteks- och informationsbranschen tillhandahålls på alla utbildningsnivåer efter den grundläggande utbildningen. I Finland kan man disputerar för doktorsgraden inom informationsforskning. För att bibliotekarierna ska klara av sina uppgifter att vägleda i informationshantering behövs kvalitetsmässigt högtstående högskole- och universitetsutbildning inom branschen. Det behövs mångsidigt kunnande; kompetens för lagring, sökning, hantering och presentation av information och substanskunskande inom olika specialområden. Förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete är bred allmänbildning, kommunikations- och serviceförmåga.

Universiteten gör det möjligt att förena olika kuns-

kapsområden med studier för biblioteksbranschen. Yrkehögskolorna betonar kärnkompetens och arbetslivets behov. Två olika utbildningsvägar ger biblioteken bredare möjligheter att rekrytera sakkunnig personal.

De som har en bra, grundläggande yrkesutbildning behöver kontinuerliga möjligheter till förnyelse. Fortbildning ges lokalt, regionalt och på nationell nivå.

På alla utbildningsstadier är kvaliteten på studierna det viktigaste. Utbildningen får inte bestå av snabbkurser. Den måste bygga på långsiktig planering och samarbete med etablerade högskolor och läroinrättningar som ger utbildning inom branschen.

Biblioteket utanför dörren. Vägen blir kort när bokbussen kommer med service.

Alla har tillträde till bildningens källor

Sedan de första åren av vår självständighet har bibliotekslagstiftningen och den statliga finansieringen garanterat kommunbiblioteken en jämn utveckling i hela landet, även i glest bebodda områden.

De allmänna biblioteken upprätthålls i Finland av kommunerna. Staten stöder anordnandet av verksamheten med statsandelar för de allmänna bibliotekens driftskostnader. Nationellt styrs verksamheten genom bibliotekslag och -förordning, bibliotekspolitiska riktlinjer, informationsstyrning och projektfinansiering.

”Syftet med de allmänna bibliotekens biblioteks- och informationstjänster är att främja befolkningens lika möjligheter till bildning, litterära och konstnärliga intressen, fortlöpande utveckling av kunskaper och färdigheter samt medborgerliga färdigheter, internationalisering och till livslångt lärande.

Biblioteksväsendet bör också arbeta för att virtuella och interaktiva nättjänster samt deras kulturrelaterade innehåll utvecklas.”

(Bibliotekslagen 904/1998)

Undervisningsministeriet har med hjälp av statsandelarna systematiskt understött de allmänna bibliotekens driftskostnader, byggnadsprojekt och bokbussansaffningar. Efter att nivån på servicenätet var etablerad införde Undervisningsministeriet dessutom finansiering av olika utvecklingsprojekt, som till exempel internetanslutningar och produktion av innehåll och användarvänliga tjänster på nätet. I mitten av 1990-talet inleddes finansieringen av tjänsten www.biblioteken.fi och andra centralt producerade tjänster.

Hur de kulturella grundrättigheterna garanteras

De allmänna bibliotekens huvuduppgifter och avgiftsfriheten gällande tjänsterna har i Finland oberoende av olika sociala och datatekniska förändringar bestått under nästan ett sekel. Redan enligt bibliotekslagen från 1928 skulle biblioteken avgiftsfritt erbjuda litteratur och tjänster till medborgarna för att höja folkets bildningsnivå och främja självstudier. Bibliotekslagen från 1961 lade grunden till dagens nät av allmänna bibliotek. Bibliotekslagen från år 1998 gav grunden till utvecklingen av bibliotekens nättjänster.

1. Lokal nivå

Den största utmaningen är att höja kompetensnivån Systematisk rekrytering och fortbildning av personalen skapar förutsättningar för högklassig produktion av bibliotekstjänster. En kompetent personal är den viktigaste indikatorn för tjänsternas kvalitet. När teknologin utvecklas behövs den utbildade personalens kompetens till att kunna hantera information i stället för till att kunna använda olika biblioteksdatasystem.

För att trygga medborgarnas kulturella rättigheter och bibliotekens grundläggande uppgifter bör i kommunernas service- och strukturreform utgångspunkten vara att försäkra sig om att det finns tillräckligt med högskoleutbildad personal på biblioteken. För-

ändringar i verksamhetsomgivningen och framför allt omsorgen om informationsförsörjningen för studier på olika nivåer förutsätter en ökad andel av högskole- och universitetsutbildad bibliotekspersonal. Ett avsevärt antal bibliotekarier går de närmaste åren i pension, vilket ger goda möjligheter att omvärdera personalstrukturen på biblioteken och göra behövliga förändringar.

Kortsiktiga beslut om indragning eller sänkt utbildningsnivå som berör vakanser för högskole- och universitetsutbildad bibliotekspersonal underminerar snabbt det finländska biblioteksväsendet och har negativa effekter på informationsförsörjningen för studier på olika nivåer. Andelen högskole- och universitets-

utbildad bibliotekspersonal har nu minskat till cirka 1 500 personer i de allmänna biblioteken i hela landet. Bibliotekspersonalens totala omfattning är 4 200 årsverken.

Omvärdering av finansieringen

De allmänna bibliotekens betydelse som en del av inlärningsprocessen i alla åldrar och dess utvidgade roll i utvecklingen av medborgarsamhället ska identifieras. I finansieringslösningarna ska biblioteken ses som en resurs som betjänar alla befolkningsgrupper och även andra förvaltningar. Kommunernas finansiering av de allmänna biblioteken omvärderas i sin helhet och utöver synvinkeln tillgång till information och kultur tas dessutom hänsyn till biblioteken som öppna läromiljöer för alla. I finansieringen bör hänsyn tas till tilläggskostnader för förändringar i medieomvärlden, bibliotekens ökade och mera krävande informationstjänstuppgifter, ett allt mera mångskiftande informationsutbud som gör kunnig vägledning nödvändig.

Skolornas bibliotekstjänster kan lösas effektivt och ekonomiskt genom satsningar på systematiskt samarbete och rationell fördelning av gemensamma resurser.

Bibliotekstjänster för daghem och skolor

Det viktigaste målet för ett nytt samarbete mellan skola och bibliotek är elevens informationsförsörjning. En möjlighet som gagnar alla parter går förlorad om den högskoleutbildade bibliotekspersonalen kortsiktigt minskas.

- Daghem, för- och grundskolor och läroinrättningar på andra stadiet utnyttjar aktivt de allmänna bibliotekens bastjänster. Bibliotekens urval av organiserade samlingar står till fritt förfogande för skoleleverna. Skolorna och daghemmen betjänas också av bokbussarna. De allmänna biblioteken stöder med sin verksamhet utvecklingen av barns och studerandes informations- och mediäläskunnighet.
- För barn och ungdomar är biblioteket en informell plats för lärande och en mötesplats där man både får söka information på eget initiativ och kan få vägledning av kompetent personal.
- Lärarna har begränsade möjligheter att vägleda skoleleverna i krävande informationshantering.
- Samarbete mellan skola och bibliotek kommer i främsta rummet vad gäller vägledning i informationsökning och informationshantering. Samtidigt utnyttjas båda parternas bästa kunskaper.
- De flesta av vårt lands skolor och läroinrättningar är med avseende på elevantalet relativt små och därför är det rationellt att organisera biblioteks- och infor-

mationstjänsterna för eleverna i samarbete med de allmänna biblioteken. Skolbiblioteken har svårt att svara mot dagens behov. Även när skolan eller läroinrättningen själv har ordnat med bibliotekstjänster och en informatiker är samarbete till fördel för att främja kvalitet och effektivitet.

2. Nationell nivå

Finlands grundlag definierar de kulturella grundrättigheterna för alla medborgare. Ett högklassigt, heläckande biblioteksnät säkerställer denna rätt. Väl fungerande allmänna bibliotek med avgiftsfri basservice är avgörande för medborgarnas informationsförsörjning även i det nätverksbaserade samhället. Det viktigaste målet för informationsförjningen är att förbättra kvaliteten på biblioteks- och informationstjänsterna och deras tillgänglighet. Tryggade kulturella rättigheter måste säkerställas genom att målen och åtgärderna för de närmaste årens utveckling av biblioteks- och informationstjänsterna skrivs in i regeringsprogrammet. Finansieringen av nya funktioner måste säkerställas.

Grundavtal för medborgarnas informationsförsörjning

- Tillgång till de viktigaste elektroniska informations-

och kulturprodukterna för alla medborgare kräver ett nationellt avtal och delvis även nationell tilläggsfinansiering.

- Vad som avses med medborgarnas informationsförsörjning i en nätverksbaserad omgivning bör konkretiseras; vilken är de allmänna bibliotekens roll vad gäller detta och vad bör staten finansiera centralt.
- På nationell nivå definieras vilka medborgarnas kulturella grundrättigheter är i ett ständigt växande nätverksutbud.
- Vilket väsentligt elektroniskt basmaterial och vilka bastjänster som ska vara avgiftsfritt tillgängliga för alla med hjälp av offentlig finansiering fastställs.
- Vad som ska vara tillgängligt för alla oberoende av bostadsort och vilket centralt producerat material som bör finnas i de allmänna biblioteken överenskomms.
- De allmänna bibliotekens roll vad gäller strukturering, ordnande, produktion, distribution och tillgängliggörande klarläggs med avseende på nätverkens kulturella och kunskapsmässiga innehåll.
- Grundavtalet uppdateras kontinuerligt allteftersom kommunikationsteknologin utvecklas och kommuninvånarna anpassar sig till det ubika samhället där tillgången till information är oberoende av tid och rum.

- Ett grundavtal för medborgarnas informationsförsörjning gagnar alla.

För att bibliotekens behov ska beaktas bör de först och främst själva slå fast en gemensam intention om vilka innehåll och användarrättigheter de behöver. Det behövs en gemensam vision och en dialog med andra aktörer, med invånare och samarbetspartners.

Undervisningsministeriet

- Behovsprövade statsunderstöd för bibliotekens försöksverksamhet och utveckling allokeras enligt målen i detta program.
- Understöden främjar uppkomsten av innovativ, god praxis och spridningen av den.
- Satsningar på heltäckande, långsiktiga och långverkande projekt, bl.a. stärkande av bibliotekens kompetensgrund.
- Säkerställd kontinuitet i finansieringen av bibliotekens specialuppgifter samt de nättjänster som produceras av Nationalbiblioteket och Centralbiblioteket för de allmänna biblioteken. Undervisningsministeriet stöder biblioteksverksamheten i kommunerna och upprätthåller kompetensen i biblioteksbranschen. De gemensamma nättjänsterna kan skraddarsys och profileras så att de motsvarar olika användargrupperns behov.

- Satsningar på finansiering av produktion av tjänster som kräver specialkompetens på regional och nationell nivå, som till exempel produktion av material som ställs i fokus, förhandling om användaravtal för material, tjänster till stöd för integrering av invandrare och produktion av undervisningspaket.
- Aktivt agerande i genomförandet av Undervisningsministeriets projekt ”Det nationella digitala biblioteket 2008–2011” och för att trygga upprätthållandet av användargränssnittet. Tillgång på de allmänna biblioteken till Nationalbibliotekets och de vetenskapliga bibliotekens, arkivens och museernas centrala elektroniska kunskapsreserver och tjänster via ett gemensamt, för olika organisationers och användares behov skraddarsytt användargränssnitt säkerställs. Fokus på att finna och leverera material till kunderna.
- Stöd till nationella projekt för bättre utnyttjande av bibliotekens gemensamma kunskapsreserver genom utveckling av nya interaktiva nättjänster. Målet är en gemensam katalog för hela biblioteksnetet som öppet kan utnyttjas. Det handlar om avsevärda nationaltillgångar som har byggts upp under en lång tid och bildar grunden för nationens minne.
- Depåbibliotekets roll i förvaringen och förmedlingen av biblioteksmaterial, framför allt skönlitteratur, tryggas genom att dess funktionella ställning förblir

tillräckligt självständig. Depåbibliotekets betydelse för de allmänna biblioteken och därmed för tillgången till kultur för hela landets invånare ökar i framtiden. Det minskar de lokala bibliotekens behov av lagerutrymme.

- Lösningar bör sökas för att föra ut ljudböcker producerade av Celia, biblioteket för synskadade, till en bredare kundkrets genom att utnyttja ny teknologi och de möjligheter den digitala världen medger.
- Kundernas rättigheter samt lika tillgång, tillgänglighet och kvalitet i fråga om tjänsterna preciseras genom översyn av biblioteksförordningarna och genom att nationella kvalitetsmål utarbetas till stöd för kommunernas självutvärdering och utveckling av biblioteksverksamheten.

- I samband med omorganiseringen av den statliga region- och kommunförvaltningen omvärderas den regionala biblioteksverksamhetens uppgifts- och områdesfördelning. Biblioteksexperterna vid den statliga regionförvaltningen uppfyller målen för bibliotekslagen och den nationella bibliotekspolitikerna genom att utvärdera och främja tillgången, tillgängligheten och kvaliteten vad gäller de bibliotekstjänster befolkningen behöver.
- Finansieringsstrukturen för minnesorganisationerna stärks i statens centralförvaltning vid behov så att den stöder en riksomfattande samtidig utveckling av hela biblioteks nätet. Den digitala teknologin ger möjlighet att granska hela biblioteks nätet utifrån en ny arbetsfördelning och ett nytt sätt att samarbeta.

Mervärde genom åtgärderna

Det är en gemensam nationell uppgift att trygga medborgarnas kulturella grundrättigheter. Utvecklingen av de allmänna biblioteken garanterar medborgarna kunskapsmässig jämlikhet. Bildning finns inom räckhåll för alla medborgare på biblioteken. Med åtgärderna som presenteras i Bibliotekspolitik 2015 uppnås följande.

- Genom utveckling av biblioteken säkerställs tillgång och tillgänglighet till information och kultur även i kommande förändringar.
- Biblioteken minskar kunskapsmässig och social utslagning och ojämlikhet.
- Tack vare biblioteken förbättras medborgarnas jämlikhet i användningen av nättjänster.
- Bibliotekens möjligheter att stöda medborgarnas bildning, nationella identitet, mångkulturalism och internationalism stärks.
- Biblioteks- och informationstjänster av hög kvalitet är ett redskap att utveckla samhället på ett positivt och hållbart sätt.
- Biblioteks- och informationstjänster av hög kvalitet sparar tid och pengar.
- Biblioteket är en aktiv plats som erbjuder olika alternativ.
- Biblioteken stimulerar medborgarna till delaktighet, ökar gemenskapen och stärker samhällets identitet. Alla får bättre livskvalitet.
- Biblioteket är ett gemensamt vardagsrum och ett medborgartorg. Det är ett tredje rum vid sidan av hemmet och arbetsplatsen.
- Biblioteken bidrar till att höja de äldres livskvalitet i samarbete med andra aktörer.
- Integreringen av invandrare går snabbare när biblioteken erbjuder en beröringsyta med olika grupper, information och kultur på hemorten.
- Barns och ungdomars traditionella läsförmåga förbättras likaväl som deras informations- och medialäskunnighet.
- Ett tydligt uppgjort och fungerande samarbete mellan biblioteken, skolorna och läroinrättningarna effektiviserar resursanvändningen och tryggar de lärandes informationsförsörjning.
- En högt utbildad och kompetent bibliotekspersonal gagnar alla.

- En tidsenlig kompetensnivå och infrastrukturer för informationsförsörjningen ökar regionernas konkurrenskraft och framgång.
- En yrkesskicklig personal kan utnyttja hela biblioteks nät, andra informationsproducenter och centralt producerade bibliotekstjänster.
- Statligt finansierade, centralt producerade tjänster ger fördelar:
 - Högklassiga nätverksbaserade bibliotekstjänster och gemensamt nationellt material kan fås även till små kommuner, glest bebodda områden och små organisationer.
 - Ett enskilt bibliotek kan stöda sig på centralt producerade tjänster och fokusera på den service som behövs i det egna området.
 - När man inte behöver göra allt i alla kommuner sparar man pengar.
 - Det blir lättare att i hela landet jämlikt distribuera nytt material, tjänster, arbetsmetoder och kompetens via de allmänna biblioteken.
 - Bibliotekens samlingar, det gemensamma nationella dokumenterade kulturarvet, är tillgängligt för alla via informationsnäten.
- Depåbibliotekets avgiftsfria tjänster tryggar tillgången till kultur.
- Biblioteks nät framstår för kunden som en helhet där alla lätt får de tjänster de önskar.
- Biblioteks- och informationstjänsterna fungerar som ett finmaskigt nät som gagnar alla medborgare. De lokala, regionala och nationella tjänsterna samt produktionen av dem bildar en väl organiserad helhet.
- Genomtänkta beslut strukturerar verksamhet över kommun- och förvaltningsgränserna och överlappande arbete kan undvikas.

Ett trevligt ställe. Glädje och upplevelser för alla åldrar.

Bibliotekspolitik 2015

Undervisningsministeriet stakar ut riktlinjer för den nationella bibliotekspolitiken. Nationella biblioteksprogram och -strategier har gripit sig an kommande utmaningar. Riktlinjerna i dem har även tagits med i regeringsprogrammen.

Den statliga regionalförvaltningens experter och aktörerna på biblioteksområdet har regionalt och lokalt främjat genomförandet av de nationella bibliotekspolitiska riktlinjerna. I regionala strategier och i kommunernas egna biblioteks- och informationsstrategier har riktlinjerna konkretiserats och förts till lokal nivå genom att den egna verksamhetsomgivningens speciella behov har tagits i beaktande.

De värderingar, visioner, mål och utmaningar som har funnits i grunden för bibliotekslagen och Undervisningsministeriets tidigare biblioteksstrategier och biblioteksprogram är alltjämt aktuella, men prioriteringsområdena förändras med tidens gång. Bibliotekspolitik 2015 är en fortsättning på bibliotekslagen och de biblioteksprogram och -strategier som följer på den.

I de publikationer och utredningar som presenteras nedan behandlas bibliotekens uppgifter i informationssamhället ingående.

Målen i bibliotekslagen 1998 preciserades år 2001 i ”**Bibliotekspolitiskt program 2001–2004**”, av vilket sammandraget ”Biblioteket, ett forum för mångsidig kultur och kvalitativ informationssökning” gjordes. ”*Biblioteket bär ett delansvar för den enskilda medborgarens informationsförsörjning genom att producera kvalitet och långsiktighet i informationskedjan. Det tryggar ett mångsidigt och kompetent informations- och kulturutbud. Biblioteket arbetar öppet och tidsenligt med hänsyn till omvärldens behov.*”

Att bibliotekens lokala, regionala och riksomfattande uppgifter är inskrivna i programmet har främjat en rationell produktion av bibliotekstjänster.

Bibliotekspolitiskt program 2001–2004 skapade en grund för publikationen ”**Biblioteksstrategi 2010**. Policy för tillgång till kunskap och kultur” (Undervisningsministeriets publikationer 2003:1). Redan då poängterades det att ”*bibliotekstjänsterna inte enbart*

ska ses som bibliotekens sak, utan tjänsterna är en kontinuerlig del av allt lärande och samhällets totala utveckling". "Bibliotekstjänsterna, de studerandes informationsförsörjning och den offentliga sektorns elektroniska kommunikation bör utvecklas som en gemensam nätverkstjänst, inte som ett fristående kortsiktigt projekt." I strategin preciseras kommunernas och statens arbetsfördelning. Kommunen ansvarar för bastjänster som t.ex. lokaler, avlöning av kompetent personal och anskaffning av aktuellt material och utrustning. Staten understöder kommunerna genom att ge finansiering till driftskostnaderna och statligt stöd till byggnad, anskaffning av bokbussar och utvecklingsprojekt.

Publikationen "Utvecklingsprogram för bibliotek 2006–2010. Biblioteket som ett mångsidigt servicecenter på landsbygden och i tätorterna" gav alternativa koncept bl.a. för närbiblioteks- och bokbusstjänster (Undervisningsministeriets publikationer 2006:44). Riktlinjerna har blivit aktuella i och med kommunalsammanslagningarna. Kommunerna som har gått samman har ett bra tillfälle att i stället för indragningar av närbiblioteken skapa gemensamma kombibibliotek tillsammans med undervisningsväsendet och omvärdera frågan om vad som kan anses vara en tillräckligt hög utbildningsnivå för bibliotekspersonalen i sin helhet. Närbiblioteken kan fokusera på behoven

i sin egen verksamhetsomgivning genom att särskilt prioritera vissa utvalda funktioner.

I publikationen "Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla, palvelutuotannon tila ja tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia" (Undervisningsministeriets publikationer 2004:5) eftersöks en enhetlig linje och modeller för att definiera avgiftsfria bastjänster. Där tas även ställning till om tjänster som går utöver basservicen ska vara avgiftsfria eller inte. I publikationen förtydligas arbetsfördelningen gällande digitala tjänster och basservice och övrig service definieras. De alternativ för utveckling av biblioteksverksamheten som presenteras i utredningen är fortfarande användbara.

"Logistiklösningar i framtidens bibliotek. Utvecklandet av nätverken inom biblioteksbranschen" (Kommunikationsministeriets publikationer 56/2004) är en utredning gjord av professionella aktörer inom logistikens område. Alternativa modeller till logistiska lösningar presenteras. Frågan är aktuell igen. Med rätta lösningar kan bibliotekens arbete underlättas och kundservicen breddas.

Programmet uppfyller

de kulturella rättigheter som nämns i Finlands grundlag: *"Det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter*

för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv.” (Finlands grundlag 1999/731, 16 §.) I praktiken innebär detta att den offentliga makten skapar förutsättningar för individens möjligheter att utveckla sig själv bland annat genom att upprätthålla allmänna bibliotek.

Regeringsprogrammet 2007–2011: *”Bibliotekets roll som närservice och en mångsidig service för medborgarnas lärande, informationsförsörjning och kultur stärks. Det fristående systemet för kostnaderna för grundande av bibliotek bevaras.”*

Texten i programmet påverkades av Undervisningsministeriets Biblioteksprogram 2006–2010.

Föregående regeringars programtexter: *Regeringsprogram 2003-2007: ”Tillgången till mångsidiga och högklassiga biblioteks- och informationstjänster tryggas i hela landet genom utnyttjande av förslagen i Biblioteksstrategi 2010. Bibliotekens bastjänster förblir avgiftsfria.”*

Dessutom lovade man som en del av programmet för informationssamhället att ”bibliotekens roll som spridare av informationssamhällets baskunskaper” ska stärkas.

I **Regeringsprogrammet 1999–2003** konstaterades följande: *”Det allmänna biblioteket är en nationell stöttelelare i utbudet av bildning och kultur och stöder*

hela befolkningens kultursträvanden” och ”utslagning av medborgare och områden förebyggs med att göra tillgång till informationssamhällets tjänster jämlikt tillgängliga för alla.”

Programmet genomför

1) Undervisningsministeriets strategi 2020 enligt vilken *”Undervisningsministeriets uppgift är att säkerställa att det finländska samhället värnar om bildningens ideal. Finland är ett ledande land inom kompetens, delaktighet och kreativitet. Vi svarar för grunden till framtidens kompetens och kreativitet.”* och

2) Undervisningsministeriets kulturpolitiska strategi 2020 enligt vilken *”undervisningsministeriet för en politik där kulturarvet, kreativiteten, konsten och annan kultur utvecklas gynnsamt och resurserna för dem utnyttjas för individernas, gruppernas och nationens väl”.*

Programmet konkretiseras av

till exempel biblioteksstrategier utarbetade av Rådet för de allmänna biblioteken samt regionala, och enskilda kommuners, biblioteks- och informationsstrategier.

Palauta
Återlämna
Return

Kaupungin

Samlingen cirkulerar. Automatisk returnering och utlåning.

Lätt att se. Det ska vara lätt för kunden att känna igen personalen.

Ytterligare information

Kirsti Kekki, tel. +358-9-1607 7240

Hannu Sulin, tel. +358-9-1607 7021

Barbro Wigell-Ryynänen, tel. +358-9-1607 7056

fornamn.efternamn@minedu.fi

<http://www.minedu.fi>

<http://www.biblioteken.fi/>

statistikdatabas, välj språk

Stort tack till alla som med sina åsikter har påverkat innehållet
och prioriteringsområdena i detta program.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISSN:1458-8110 (häftad)

ISSN: 1797-9501 (pdf)

